

PALVELUT

20.8.2020

kirjaamo@intermin.fi
maahanmuutto-osasto@intermin.fi

Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö 15.6.2020, SM2018522

Lausunto sisäministeriölle koskien esiselvitystä kansalaisuutta koskevien säännösten muutostarpeiden selvittämiseksi

Digi- ja väestötietovirasto (DVV) antaa pyynnöstä lausuntonsa sisäministeriölle koskien esiselvitystä kansalaisuutta koskevien säännösten muutostarpeiden selvittämiseksi ja lausuu esiselvityksestä seuraavasti.

Suomen kansalaisuuden periytyminen sijaissynnytytapauksissa

Äitiyslain 45 §:ssä on säännökset ulkomaisen äitiyspäätöksen tunnustamisesta Suomessa. Pykälän 3 momentissa säädetään siitä, millä edellytyksin tunnustetaan ulkomailla vahvistettu päätös, jolla joku on vahvistettu äidiksi synnyttäneen sijasta (ns. sijaissynnytytapaukset).

Sijaissynnytytapauksessa voi olla, että äidiksi vahvistettu on Suomen kansalainen ja isä ulkomaan kansalainen. Tällöin tulee pohdittavaksi, miten Suomen kansalaisuus määräytyy. Kansalaisuuslain 9 §:n 1 momentin 1 kohtaa sovelletaan synnyttäneeseen äitiin, eikä se sovellu tällaiseen tilanteeseen. Pykälän 3 momentissa, kuten myös lain 26 §:ssä, taas viitataan äitiyslain 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun äitiin, joka on vahvistettu synnyttäneen äidin *ohella* lapsen äidiksi ja joka kansalaisuuslaissa rinnastetaan isään, jonka isyys on vahvistettu. Mainittu äitiyslain pykälä ei ainakaan sanamuotonsa perusteella vaikuttaisi soveltuvan äitiyslain 45.3 §:n mukaisiin sijaissynnytytapauksiin.

Kansalaisuuslainsäädäntöä olisikin hyvä selventää niin, että siitä kävisi yksiselitteisesti ilmi, miten Suomen kansalaisuus määräytyy näissä äitiyslain 45.3 §:n mukaisissa tilanteissa.

Ilmoitusmenettelyn poisto joissakin tapauksissa

Eselvityksen mukaan kansalaisuuslain 9 §:ää voitaisiin mahdollisesti muuttaa siten, että Suomen kansalaiselle syntyvä lapsi saisi aina Suomen kansalaisuuden suoraan lain nojalla. 26 §:n mukainen ilmoitusmenettely jäisi tällöin poikkeukselliseksi ja koskisi ennen lainmuutoksen voimaantuloa syntyneitä lapsia. DVV pitää ehdotusta kannatettavana sekä katsoo sen selkeyttävän nykyistä käytäntöä ja erityisesti DVV:n käsittelyprosesseja.

Ehdotus aiheuttaisi jonkin verran muutoksia väestötietojärjestelmän ylläpitosovelluksiin sen varmistamiseksi, että kaikissa kansalaisuuslain 9 §:ssä säädetyissä tapauksissa lapselle merkitään automaattisesti Suomen kansalaisuus. Muutokset ovat todennäköisesti pienet, mutta jotta ne saadaan käyttöön lain voimaantuloon mennessä, tarkemmat sovellusmuutostarpeet, niiden toteutusaikataulut ja kustannukset sekä mahdolliset lisärahoitustarpeet

20.8.2020

on syytä selvittää viimeistään siinä vaiheessa, kun muutoksesta ollaan laatimassa hallituksen esitystä.

Viranomaisten ilmoitusvelvollisuudet

Kuten esiselvityksessä todetaan, viranomaisten ilmoitusvelvollisuutta koskevassa 40 §:n 3 momentissa ei ole huomioitu kansalaisuuslain 34 §:n 2 momentin c-kohdan tilanteita, joissa henkilö parhaillaan suorittaa Suomessa varusmies- tai siviilipalvelusta tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa tarkoitettua palvelusta. Säännöstä tulisi siten tarkentaa. Puutteellisesta säännöksestä huolimatta ovat pääesikunta ja siviilipalveluskeskus käytännössä toimittaneet DVV:lle ilmoitukset myös niistä, jotka parhaillaan suorittavat Suomessa varusmies- tai siviilipalvelusta tai naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetussa laissa ([194/1995](#)) tarkoitettua palvelusta.

Edellä mainitun ilmoitusvelvollisuuden perusteella tehtävät merkinnät väestötietojärjestelmään pyritään automatisoimaan mahdollisimman kattavasti lain sallimissa rajoissa. Ilmoitusvelvollisuutta koskevia säännöksiä olisikin hyvä muotoilla niin, että tarvittavat ilmoitukset voidaan tehdä ja niihin tarvittavat tiedot voidaan luovuttaa viranomaisten välillä sähköisesti, ellei tällainen sääntely ole julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019) voimaantumisen jälkeen tarpeetonta. Joka tapauksessa olisi syytä varmistaa, että eri tietojärjestelmiä ja rekistereitä koskeva lainsäädäntö ei tarpeettomasti estä tietojen luovuttamista sähköisesti.

Väestötietojärjestelmään tehtävä merkintä Suomen kansalaisuuden säilyttämisestä

Kansalaisuuslain 40 §:n 3 momentissa on määräaika, jonka mukaan merkintä Suomen kansalaisuuden säilymisestä 34 §:n nojalla tehdään järjestelmään ennen kuin henkilö täyttää 22 vuotta. Käytännössä DVV tekee kuitenkin usein merkintöjä Suomen kansalaisuuden säilyttämisestä ja menettämisestä myös henkilön täytettyä jo 22 vuotta niin momentissa mainituissa tilanteissa kuin esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa väestötietojärjestelmään ei ole aiemmin ollut merkittynä henkilön toista kansalaisuutta ja asia tulee ilmi vasta 22 ikävuoden jälkeen. Tulisikin pohtia, voitaisiinko määräaika poistaa vai tulisiko määräaika asettaa vtj-merkinnän tekemisen sijaan lainkohdassa mainittujen ilmoitusten tekemiselle.

Lapsen kansalaisuusaseman määrittäminen

Kansalaisuusasetuksen 1 §:ssä säännellään velvollisuudesta pyytää kansalaisuusaseman määrittämistä. Asetuksen 2 momentin mukaan lapsen kansalaisuusaseman määrittämistä ei tarvitse pyytää 1 momentin tarkoittamissa tapauksissa, jos väestötietojärjestelmään merkittävä tieto lapsen kansalaisuudesta on luotettavasti varmistettu siten kuin väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 19 §:n 1 momentissa säädetään.

Asetuksesta ei käy täysin selvästi ilmi, että tarkoituksena ei ole selvittää kaikkia mahdollisia lapsen kansalaisuuksia. Asiakkaat ovat tuoneet esille hämmennyksensä sen suhteen, miksi DVV merkitsee Suomessa syntyneelle lapselle kansalaisuuden vain äidin mukaan, vaikka vanhempien mukaan lapsi on saanut syntymän perusteella myös isänsä kansalaisuuden. On pyydetty perusteluja, miksi DVV ei tee määrittämispyyntöä näissä tilanteissa. Asetuksen sanamuotoa voisi täsmentää sen suhteen, ettei määrittämispyyntöä tarvitse myöskään tehdä, jos lapselle on voitu määrittää 2 momentin mukaisesti joku kansalaisuus.

LAUSUNTO

3 (3)
DVV/4356/2020

20.8.2020

Digi- ja väestötietovirasto

Timo Salovaara
Ylijohtaja

Jari Taipale
Johtaja

